

De Chamartín a Collbató

La Guerra Civil
viscuda per un nen
(1936-1939)

M^a dels Àngels Sellés i Pons

la mar de fàcil
editorial

AKTUAL

DE CHAMARTÍN A COLLBATÓ

**La Guerra Civil
viscuda per un nen
(1936-1939)**

DE CHAMARTÍN A COLLBATÓ

**La Guerra Civil
viscuda per un nen
(1936-1939)**

M. dels Àngels Sellés i Pons

Primera edició: abril 2011

Segona edició: octubre 2011

Fotografia de la coberta: Nen refugiat amb el seu equipatge en una estació de tren espera ser evacuat cap a Barcelona

Autor: No identificat

Fons: Generalitat de Catalunya (Segona República), Arxiu Nacional de Catalunya.

Adaptació a Lectura Fàcil: Eugènia Salvador

Col·laboradors: Xavier Aregall – Jordi Gómez – Jordi Serra – Associació

Cultural del Montserrat – Família Sellés – Institut Ramon Muntaner –

Museu de Collbató – Memorial Democràtic

La Mar de Fàcil, S.L.

Rbla. Fabra i Puig, 10, 1er 1a

08030 Barcelona

www.lamardefacil.com

© M. dels Àngels Sellés i Pons

© La Mar de Fàcil, S.L.

ISBN: 978-84-18378-45-4

Imprès a: Podiprint

Aquest logo identifica els materials que segueixen les directrius internacionals de l'IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) per a persones amb dificultats lectores.

L'atorga l'Associació Lectura Fàcil.

Per a més informació: www.lecturafacil.net

Queden rigurosament prohibides, sense l'autorització dels titulars del copyright, amb les sancions establertes en les lleis, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per cap mitjà o procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, i la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec públic.

Índex

Pròleg	7
Introducció	11
Tindrem una casa a Chamartín!	13
Final de la dictadura de Primo de Rivera	21
1931. Espanya, republicana	25
Educació i cultura per al poble	29
1933. La situació política es complica	35
Pare, som feixistes?	39
Creix l'odi entre els espanyols	45
L'últim estiu a Santa María de la Alameda	53
L'inici de la guerra	59
El poble planta cara als insurrectes	65
En Curro descobreix què vol dir “ <i>dar el paseo</i> ”	71
Por i fam	75
Sortir... cap a on?	81
Arribada a Catalunya	87
Una carta i mitja veritat	91
Barcelona, ciutat d'acollida	97
La vida a Collbató	101
Retorn a l'escola	107
Maleïdes paraules	111
Racionament d'aliments a les ciutats	117
L'hivern, un enemic més	121
<i>L'espoir</i> . Un parèntesi a la desesperança	125
L'avi Emilio cedeix al dolor	129
Els “nacionals” ocupen Collbató	135
Caiguda i càstig	139
Cau Madrid. El final de la guerra	145
La postguerra a Madrid. La família trencada	151
La gran decisió	161
Un final feliç	169
Epíleg	175
Agraïments	177
I tu, què en penses?	179

PRÒLEG

La documentació als arxius històrics,
tot i que no és gaire extensa,
confirma els fets que es recorden en aquest llibre.

Sembla confirmat que posaven en trens i camions
les persones que calia evacuar de Madrid
i que s'avisava directament el comitè local
de les poblacions de destinació per si les volien acollir.
Les poblacions les acollien per solidaritat,
tot i que no tinguessin prou recursos.

Es té constància que el 15 d'octubre de 1936
un tren amb 185 nens i nenes i alguns professors procedents
de Chamartín de la Rosa va arribar a Vilanova i la Geltrú,
des de València,
i es van instal·lar a Can Solers.¹
Aquest podria ser el tren amb el qual va venir
en Francesc Sellés.

El 18 d'octubre del 1936,
la Generalitat va publicar un decret en què demanava
la col·laboració dels ajuntaments catalans per acollir
els refugiats de les zones més properes als fronts de batalla.

¹ Puig Rovira, Francesc X., “La presència de refugiats a Vilanova durant la Guerra Civil (1936-1939)”, a *Miscel·lània penedesenca* (1993), pàg. 501-540.

L'1 de novembre, l'Ajuntament de Collbató va demanar acollir 20 infants.²

El 14 de novembre van arribar-ne 32, tots del poble de Chamartín de la Rosa: 14 dones, 12 infants i 4 homes. La regidoria de Proveïments de l'Ajuntament els repartia menjar i el metge Francesc Dalit els visitava. Cobraven dues pessetes diàries i el seu representant per a les relacions amb l'Ajuntament era Emilio Vivó Grimau, que amb 64 anys era el refugiat de més edat i l'avi de Francesc Sellés.³

Com que eren homes grans i dones i tampoc no hi havia feina a Collbató, no treballaven, però els infants van anar a l'escola del poble. Una refugiada que va arribar embarassada va tenir la filla aquí.

A començament del 1937, el sosteniment dels refugiats es va fer crític per a l'Ajuntament. Els refugiats van sobreviure gràcies a la solidaritat dels habitants de Collbató.

Aquest és el període de la història del país que ens explica en aquest llibre M. Àngels Sellés. La història està narrada des dels ulls i les vivències del seu pare.

² Acta municipal de l'1 de novembre de 1936 (AHCBL).

³ Factures dels pagaments a compte del pressupost i padró municipal del 1937 (AHCBL).

AJUNTAMENT

DE

COLLBATÓ 30-1-1937.

Núm. _____

Company Monquer
Salut.

He enviat els nostres cognoms
de dos refugiats que vingueren
de Barcelona per a mi i se-
tal com vos havia dit, amb
els seus avis que s' troben aquí
a Collbató i que són els qui
tenen que ferlos de pares
ja que els nens moriren a
Madrid en un criminos
bombardament fascista.

Francesc Gelles Vivo 13 anys

Berenga Gelles Vivo 9 anys.

En total tenim sota la nostra
protecció 33 refugiats.

conseller A. Social
Josep Torba

Comunicat oficial que informa de l'arribada
de refugiats a Collbató

Les històries de vida com aquesta són molt importants
perquè sovint complementen i matisen,
i a vegades corregeixen, la macrohistòria oficial
dels grans esdeveniments i els personatges públics.

En definitiva, ens ajuden a entendre millor
el nostre passat perquè, al cap i a la fi,
la història està feta per homes i dones
com en Francesc Sellés o qualsevol de nosaltres.

Antoni Lardín i Oliver
Doctor en Història Contemporània
Vicepresident de l'Associació Cultural del Montserrat

INTRODUCCIÓ

Aquesta és una història real.
La història del meu pare, Francisco Sellés.
Ell, el dia de Nadal, a taula, sempre fa el mateix:
posa les copes de cava una sobre l'altra,
hi aboca el cava tot fent una gran cascada, i diu:
—He estat l'home més pobre i desgraciat del món...
Ara sóc el més ric. Ho tinc tot: tinc la meva família.

Recorda els seus pares. S'emociona i plora.
I tota la família brindem amb alegria.
Sabem que ara les seves llàgrimes són de felicitat.

Sabeu per què fa això el meu pare?

De petit, va viure la Guerra Civil espanyola.
En començar la guerra, el meu pare era un nen de 10 anys.
Aquest fet li va canviar la vida, a ell i a la seva família.

La guerra va trencar totes les seves il·lusions,
les seves esperances, els seus somnis i projectes.

La Guerra Civil espanyola va començar l'any 1936.
Els homes i les dones que la van patir quan eren petits
en tenen un record molt dolorós.
Ara són grans, ja tenen més de 80 anys,
però encara la recorden. Com si fos ahir.

Aquest llibre explica com un nen va viure aquella guerra.
Explica les penúries, la separació de les famílies,
la por, els bombardeigs, les morts, la fam, els refugiats, l'exili
i les represàlies dels vencedors.

Llegir les experiències d'un infant en la Guerra Civil
ens ajudarà a conèixer una mica més la nostra història.
Voldria que aquest llibre servís per fer-nos
odiar les guerres i estimar la pau.

TINDREM UNA CASA A CHAMARTÍN!

El meu pare, Francisco Sellés,
va néixer a Madrid l'any 1925.

Era fill d'en Juan Bautista, d'ofici fuster,
i de la Rosa, mestressa de casa.

Tenia 4 germans més.

El germà gran també es deia Juan Bautista, com el pare;
la germana gran, Rosi; i les altres dues, Tere i Petri.

En aquesta família hi havia el costum de posar sobrenoms.

Al meu pare, sempre li van dir Curro,
Currito o Paquito, segons qui l'anomenava.

Era un noi molt rialler i juganer.

Li agradava jugar i tocar la guitarra.

Els germans Sellés amb en Curro molt petit

De vegades, però, era molt tossut i tenia mal geni.
Sovint si la seva germana li agafava la bicicleta, s'enfadava.
Si els amics no jugaven al que ell volia, també s'enfadava.

De cop, s'amagava sota la taula
I, amb la guitarra a les mans,
tocava i tocava fins que li passava el mal humor.
La guitarra el relaxava.
Aleshores sortia i tornava a riure.
Tornava a ser el noi rialler, simpàtic i vital de sempre.

Quan va néixer en Curro, a Espanya regnava Alfons XIII,
avi de l'actual rei Joan Carles I.
Però qui manava de debò era un militar,
el general Primo de Rivera.
El setembre de 1923 havia pujat al govern
per un cop d'estat, és a dir,
imposant-se per la força de les armes,
gràcies al suport de l'exèrcit i de la monarquia.

Primo de Rivera era un dictador:
governava el país de forma autoritària
i no permetia que hi hagués eleccions.

En aquell temps, la vida a Espanya
era molt diferent de la d'ara.
Moltes nenes no anaven mai a l'escola
i la majoria de nens hi anaven només fins als 8 anys.
Després anaven a treballar al camp,
a les fàbriques, als tallers o d'aprenents a les botigues.

Hi havia molts analfabets,
gent que no sabia llegir ni escriure
perquè no havien anat a escola.
I és que hi havia poques escoles.

Hi havia moltes desigualtats socials.
Alguns eren molt rics,
perquè tenien fàbriques o grans propietats,
mentre que la majoria de la població
passava moltes dificultats econòmiques.

Els obrers treballaven moltes hores
i cobraven pocs diners. Molts no tenien ni feina.
Els treballadors que buscaven feina
anaven cada matí a la plaça del seu poble.
L'amo arribava i n'escollia uns quants per treballar.
Els altres no tenien feina aquell dia.
A les ciutats passava el mateix.
Hi havia places on els encarregats de les fàbriques
també anaven a buscar treballadors.
Si no els escollien per treballar
tornaven a casa tristos, abatuts.
Cansats de demanar feina cada dia.

No treballar volia dir arribar a casa sense diners.
I sense diners, no hi havia menjar.

Molts pobles no tenien aigua corrent
ni llum elèctrica. Tampoc hi havia televisió,
i només alguns afortunats tenien ràdio.
A les cases tampoc no hi havia telèfon.
Només en tenien els més rics.

Molts pagesos no tenien terres pròpies.
Treballaven la terra dels amos,
i només amb l'ajut de mules i bous
perquè encara no hi havia tractors.

Treballaven de sol a sol.
Tot i així, de vegades amb prou feines podien menjar.

Quasi no hi havia cotxes.
A tot arreu s'hi anava a peu o amb carro.
A algunes ciutats hi havia tramvies,
però el bitllet costava 10 cèntims de pesseta.
Era un preu molt car per a la gent pobre,
que per això preferia anar a peu.

Tot i aquesta vida tan difícil,
la família del meu pare era alegre i vivia feliç.
Gaudien de la família, dels amics i dels veïns.
Qualsevol motiu era digne de celebració:
aniversaris, sants o dies assenyalats
es convertien en una festa.
Cantaven, explicaven acudits o es disfressaven.

A casa dels Sellés tothom era ben rebut.
Sempre hi havia lloc per a un altre convidat.
El meu avi era feliç quan tenia tota la família
al voltant de la taula.

El pare d'en Curro amb familiars i amics disfressats

Ell mateix preparava la paella valenciana.
Tots se'n llevaven els dits, de tan bones com eren!
I després posava les copes una sobre l'altra.
Hi abocava la sidra o el vi espumós,
tot fent una cascada. Llavors tots reien i brindaven.
Eren feliços perquè tota la família estava junta.
I per a ells això era el més important.

El meu avi, Juan Batista Sellés, els filmava
amb la seva “Pathé Baby”,
que aleshores era una filmadora moderna.
Després, tots junts, veien pel·lícules de cinema mut
amb la màquina de cine...

El meu avi treballava al seu taller d’ebenisteria.
Era el taller de la família des de feia molt de temps.
No era gaire ric, però tenia prou diners
per comprar un terreny i fer-se una casa.

Chamartín de la Rosa, que avui és un barri de Madrid,
era llavors un poble just a tocar de la capital.
Tenia molta aigua, moltes vaques i moltes roses.
Les roses eren les flors preferides
dels pares d’en Curro, els meus avis.
I en aquest poble van decidir fer-s’hi una casa
i anar-hi a viure.
Tots estaven molt il·lusionats.
Tindrien un xalet amb jardí!
Des que van començar les obres,
la família hi anava cada diumenge
a veure com la casa anava prenent forma.
Aprofitaven per fer un dinar al terreny,
amb molta gresca i xerinola.

Hi anaven amb el seu carro. El carreter era en Sérbulo.
La mula es deia Tornera. Era molt intel·ligent.
Parava el carro just al lloc
on havia sentit que les persones volien anar.

Els nens estimaven la Tornera i en Sérbulo
com si fossin de la família.